

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

MÄNNISKORÄTTSCENTRET

Verksamhetsberättelse 2017

MÄNNISKORÄTTSCENTRET
VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2017

Layout: Joonas Tupala
© Ihmisoikeuskeskus
2018 Helsinki

Del I.

Människorättscentret	4
1. Människorättscentrets verksamhet	4
2. Människorättsdelegationen	7
3. Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter	8

Del II.

Främjande av de grundläggande och mänskliga rättigheterna	9
1. Främjande av fostran och utbildning i de grundläggande och mänskliga rättigheterna	9
2. Utbildning i grundläggande och mänskliga rättigheter	10
3. Förbättring av kunskaperna om de grundläggande och mänskliga rättigheterna inom undervisningen	10
4. Internationellt samarbete inom människorättsfostran	11
5. Främjande av forskningen om grundläggande och mänskliga rättigheter	11
6. Information	12
7. Evenemang	12

Del III.

Uppföljning av hur grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses	14
1. Uppföljning en förutsättning för främjande arbete	14
2. Uppföljningsteman 2017	14
3. Uppföljning av genomförandet av internationella konventioner om mänskliga rättigheter	16
4. FN:s universella periodiska granskning	17
5. Klagomål till internationella rättstillämpande- eller undersökningsorgan	19

Del IV.

Specialuppgift - främjande och övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	22
1. Främjande och övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	22
2. Uppföljning av tillgodoseendet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning	23
3. Delaktighet och samarbete	23
4. Deltagande i internationell verksamhet	23
5. Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning	24

Del V.

Temaartikel - Människorättscentrets europeiska och internationella samarbete	25
1. Utgångspunkter för samarbetet	25
2. Målen för det internationella samarbetet	26
3. Samarbete med ENNHRI	27
4. Samarbete med GANHRI	30
5. Samarbete med Europeiska unionens (EU:s) byrå för grundläggande rättigheter (FRA)	30
6. Avslutningsvis	31

Bilaga

Bilaga 1. Människorättscentrets personal 2017	32
Bilaga 2. Människorättsdelegationens medlemmar 2016-2020	33
Bilaga 3. Medlemmar i Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning	34

1 Människorättscentret

1. Människorättscentrets verksamhet

Människorättscentrets mål för 2017 fastställdes i verksamhetsplanen, som människorättsdelegationen godkände i september 2016. Människorättscentret anser att det har uppnått de fastställda målen väl inom ramen för resurserna. Under en stor del av året sysselsatte centret utöver de fyra fast anställda tjänstemännen också meriterade unga sakkunniga, vilket säkert också bidrog till verksamhetens gynnsamma utveckling och det goda resultatet.

Verksamheten utvecklades särskilt i fråga om uppföljningen av hur de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Centrets resurser räcker inte till för att systematiskt bevaka alla rättigheter och teman, men redan uppgörandet av en uppföljningsplan förtydligar samarbetet och möjligheterna att påverka i Finland. Detta förbättrar också deltagandet i rapporteringen.

Det räcker inte enbart att allmänt främja de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Människorättscentret är en del av Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter och därför är det nödvändigt att uppfölja hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses i Finland. Centret ska sträva efter att ingripa i problemområden.

Den nya uppgiften att främja och övervaka genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning befästes under året och samarbetet med myn-

Människorättscentrets lagstadgade uppgifter

- Främja information, utbildning, fostran och forskning om de grundläggande och mänskliga rättigheterna
- Utarbeta rapporter om hur dessa rättigheter tillgodoses
- Ta initiativ och ge utlåtanden för att främja och tillgodose rättigheterna
- Delta i det europeiska och internationella samarbetet för att främja och trygga rättigheterna
- Sköta andra motsvarande uppgifter som anknyter till att främja och tillgodose rättigheterna
- Främja, skydda och övervaka genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

digheter och intresseorganisationer för personer med funktionsnedsättning fungerade väl.

Utbildningen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna gick fram starkt. Människorättscentrets egna webbföreläsningar fick stor spridning och inom undervisningen tog man ett stort kliv framåt. Detta möjliggjordes tack vare planmässigt arbete, riktad kommunikation, tilläggsresurser till utbildningsarbetet och olika samarbetsmöjligheter.

Utredningen av forskningen om grundläggande och mänskliga rättigheter slutfördes, men inga forskningsdagar ordnades 2017. Människorättscentret har inga resurser för egen forskning, men strävar efter att följa med forskningen. En ny möjlighet att främja och följa med forskningen öppnades, när centret bjöds in till delegationen för Finlands Akademis spetsforskningsenhet för åldrande och omsorg. Även samarbetet inom människorättsfostran med Helsingfors universitet är en utmärkt möjlighet att främja forskningen inom ett område som är viktigt för Människorättscentret.

Avsaknaden av en egen informatör inverkar negativt på informationsförmedlingen och kommunikationen, men trots detta blev centrets kommunikation mer planmässig, och särskilt den riktade kommunikationen om utbildning och fostran var framgångsrik.

Under verksamhetsåret deltog Människorättscentret i internationellt och europeiskt samarbete som medlem i både GANHRI:s och ENNHRI:s styrelse. Trots att centret är litet har det varit aktivt och kunnat påverka utvecklingen av verksamheten i sina egna nätverk. Det handlar om en av de lagstadgade uppgifterna och ett viktigt verksamhetsområde för Människorättscentret. Som tema i årets verksamhetsberättelse valdes också internationellt och europeiskt samarbete. I temaavsnittet går vi mera noggrant in på vad detta arbete innehåller och

vilken nytta det har för centret och i vidare mening för arbetet med de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Diskussionen om grundläggande och mänskliga rättigheter har under senare år polariserats även i Finland och deras betydelse har ifrågasatts allt mera. Särskilt frågor i anslutning till flyktingskap och invandring delar åsikterna kraftigt. Samhällsutvecklingen och reformerna samt den tekniska utvecklingen medför nya utmaningar i anslutning till de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Till exempel social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen, underrättelselagstiftningspaketet och reformen av lagstiftningen om självbestämmanderätt för socialvårdens klienter och patienter är exempel på pågående stora projekt, där de grundläggande och mänskliga rättigheterna spelar en central roll.

Kunskap om och förståelse för dessa rättigheter behövs både inom myndighetsverksamheten och inom den offentliga diskussionen. Detta bör särskilt gälla undervisningen och utbildningen. Man bör allt mer systematiskt kunna följa med hur rättigheterna tillgodoses, och övervakningen av dem bör förbättras. Systematisk uppföljning av hur rättigheterna tillgodoses skulle dock kräva betydligt större resurser än vad Människorättscentret och andra aktörer inom grundläggande och mänskliga rättigheter för närvarande har tillgång till. Detta är en utmaning för de kommande åren. Hur kan man både främja och effektivisera övervakningen och uppföljningen av de grundläggande och mänskliga rättigheterna i en splittrad arkitektur? Att förtydliga arbetsfördelningen mellan justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman inom en nära framtid är ett viktigt steg för att förbättra laglighetskontrollen och förhandsövervakningen av rättigheterna.

Människorättscentrets initiativ och yttranden 2017

- Yttrande till utrikesministeriet om Europarådets språkstadga för periodisk rapportering
- Yttrande till utrikesministeriet om Europarådets ministerkommittés rekommendation om genomförande (mänskliga rättigheter inom universitetsutbildningen och yrkesutbildningen)
- Yttrande till justitieministeriet om ikraftsättandet av Nordiska samekonventionen
- Yttrande till riksdagens utrikesutskott om Europarådets årsrapport 2016
- Yttrande (på eget initiativ) till regeringen om UPR-rekommendationernas teman
- Yttrande och anförande till FN vid den universella periodiska granskningen (UPR) av Finland
- Yttrande och anförande vid presession som ordnades av UPR Info
- Yttrande, anförande och rekommendationer till FN om genomförandet i Finland av Internationella konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD) (1965)
- Yttrande till FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter för halvtidsutvärderingen av världsprogrammet för utbildning om mänskliga rättigheter
- Yttrande till FN om de nationella handlingsprogrammen angående deklARATIONEN om ursprungsbefolkningar
- Yttrande till CRPD-kommittén gemensamt med ENNHRI:s¹ arbetsgrupp för personer med funktionsnedsättningar och GANHRI² om CRPD-kommitténs utkast till allmän kommentar nr 7
- Yttrande till ENNHRI om mänskliga rättigheter samt privatisering och upphandling av offentliga tjänster
- Yttrande om ENNHRI:s strategiutkast för 2018-2021

---

1 Europeiska nätverket av nationella institutioner för mänskliga rättigheter
2 Globala förbundet för nationella institutioner för mänskliga rättigheter

2. Människorättsdelegationen

Människorättscentrets människorättsdelegation är ett nationellt samarbetsorgan för aktörerna inom fältet för de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Den behandlar långtgående och principiellt viktiga frågor kring de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt godkänner årligen Människorättscentrets verksamhetsplan och verksamhetsberättelse.

Direktören för Människorättscentret är ordförande för delegationen och arbetsutskottet. Den nuvarande (2:a) delegationens mandatperiod är 1.4.2016–31.3.2020. Delegationen har 38 medlemmar, inklusive specialombudsmän samt representanter för de högsta laglighetsövervakarna och sametinget.

Delegationen sammanträdde fyra gånger under verksamhetsåret.

Vid mötet i mars behandlades en internationell rättsjämförande undersökning om genomförandet av samernas rättigheter. Vid mötet behandlades också fiskeavtalet för Tana älv ur sametingets perspektiv och frågor i anslutning till ratificeringen av ILO:s konvention nr 169.

Vid mötet i juni diskuterades forskningen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland. På uppdrag av Människorättscentret har Nordiska institutet för miljö- och minoritetsrätt vid Arktiska centret vid Lapplands universitet gjort en utredning om detta. Enligt utredningen är situationen för forskningen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna i allmänhet god, men forskningsfältet är splittrat och forskningen som genereras är fokuserad på vissa punkter. Även ifrågasättande av forskningen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna och nedskärningar i forskningsfinansieringen togs upp i undersökningen.

Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning hade gett ett förslag om att höra och involvera personer med funktionsnedsättning i beredningen av social- och

En permanent sektion under delegationen är arbetsutskottet och Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK). Arbetsutskottet bistår i beredningen av delegationens möten. VIOK:s uppgift är att delta i övervakningen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning tillsammans med människorättsdelegationen, Människorättscentret och riksdagens justitieombudsman. Dessa aktörer kan också be kommittén om sakkunnighjälp i sitt arbete. VIOK är uttryckligen den mekanism som ska involvera personer med funktionsnedsättning och deras intresseorganisationer i förfarandet för övervakning av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning enligt regeringens proposition (RP 284/2014 rd).

hälsovårdsreformen och landskapsreformen. Social- och hälsovårdsministeriet och delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE) delgavs kommitténs förslag och Människorättscentrets svar. Vid mötet diskuterades dessutom UPR-processen (Universal Periodic Review) och de rekommendationer som Finland fått.

I samband med mötet i september hölls tre temaworkshoppar om rättsskyddsfrågor för asylsökande, övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och genomförande av de språkliga rättigheterna i praktiken.

Vid mötet i december fördes en temadiskussion om likabehandling och jämställdhet. De ämnen som behandlades var till exempel gränserna för diskrimineringsombudsmannens mandat, lönejämställdhet, sexuella trakasserier, diskriminering på flera grunder, medvetenhet om könsminoriteter vid läroanstalter och på arbetsgivarhåll samt genomförandet av Istanbulkonventionen. Dessutom godkände människorättsdelegationen ett ställningstagande som kräver att regeringen ska inleda en brådskande reform av translagen.

Människorättsdelegationens ställningstagande om reformering av translagen

Människorättsdelegationen krävde i sitt ställningstagande den 13 december 2017 att regeringen ska inleda en brådskande reform av translagen. I translagen bör kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga strykas. Transpersoners självbestämmanderätt, skydd för privatlivet och personliga integritet bör tryggas genom lag.

Människorättsdelegationen anser att processerna för juridiskt fastställande av könstillhörighet och för könskorrigering ska separeras. Transpersoners rätt till medicinsk vård och övriga tjänster enligt personens behov bör tryggas som en del av hälso-tjänsterna.

Det bör övervägas om kriteriet om att en person måste vara myndig kan slopas vid juridiskt fastställande av könstillhörighet, med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå och barnets bästa. Samtidigt bör translagens namn ändras till "lag om fastställande av könstillhörighet".

3. Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter

Nationella institutioner för mänskliga rättigheter (National Human Rights Institutions, NHRI) är organ inrättade genom lag och som arbetar för att främja och trygga de mänskliga rättigheterna. Deras skyldigheter, sammansättning och arbetssätt definieras i en uppsättning principer som antogs vid FN:s generalförsamling 1993 och kallas för Parisprinciperna. Enligt dessa principer ska nationella institutioner för mänskliga rättigheter inrättas genom lag. De ska ha en pluralistisk sammansättning och vara självständiga och oberoende. De ska ha tillräckligt omfattande befogenheter och resurser för att genomföra undersökningar samt behörighet för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna nationellt.

Människorättscentret och dess människorättsdelegation bildar tillsammans med riksdagens justitieombudsman Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter. Människorättscentret främjar och bevakar hur de mänskliga rättigheterna tillgodoses och främjar samarbetet. Dess behörighet omfattar

i princip också privata aktörer, såsom företagsverksamhet. Människorättsdelegationen främjar informationsutbytet mellan olika aktörer och behandlar långtgående och principiellt betydelsefulla frågor kring de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Riksdagens justitieombudsman övervakar och främjar att myndigheternas verksamhet följer lagen samt bevakar att de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Globala förbundet för nationella institutioner för mänskliga rättigheter GANHRI (Global Alliance of National Human Rights Institutions) beviljade Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter A-status år 2014. Institutioner med A-status anses uppfylla kraven i Parisprinciperna helt och hållet. I och med A-status har Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter rätt att yttra sig i FN:s råd för mänskliga rättigheter och rösträtt i GANHRI. Människorättscentret representerar i regel Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter i internationellt och europeiskt samarbete kring mänskliga rättigheter i enlighet med sina lagstadgade uppgifter.

2 Främjande av de grundläggande och mänskliga rättigheterna

1. Främjande av fostran och utbildning i de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Att främja fostran och utbildning på området grundläggande och mänskliga rättigheter har varit en av prioriteringarna under Människorättscentrets hela verksamhet. Centret har publicerat den första nationella utredningen om människorättsfostran och -utbildning i Finland, arbetat för bättre fostran och utbildning på basis av utredningen och varit ett viktigt stöd för kommunikation, samarbete och samordning mellan olika aktörer på området.

Människorättscentret följde med beredningen och genomförandet av den tematiska helheten i avsnittet om människorättsfostran i Finlands andra nationella handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter 2017-2019. Statsrådet godkände planen den 16 februari 2017.

Grundlagsutskottet gav följande utlåtande (GrUU 56/2017 rd) om fostran och utbildning i grundläggande och mänskliga rättigheter i anslutning till den nationella handlingsplanen:

Utskottet vill betona att en väl genomförd fostran och utbildning i grundläggande och mänskliga rättigheter kan få ett brett inflytande och främja genomförandet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna för alla. Särskilt viktigt är det att stärka lärarnas, tjänstemännens och de politiska beslutsfattarnas kompetens i fråga om grundläggande och mänskliga rättigheter och att utveckla utvärderingen av konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna av författningsprojekt. Utskottet vill också betona vikten av kompetensen om grundläggande och mänskliga rättigheter hos beslutsfattare och tjänstemän i kommunerna och landskapen.

2. Utbildning i grundläggande och mänskliga rättigheter

Ett särskilt mål för 2017 var att den föreläsningsserie som blev klar i början av året och som behandlar grundläggande och mänskliga rättigheter ska användas i så omfattande grad som möjligt. Människorättscentret informerade om föreläsningsserien, särskilt till lärare, under hela året via flera olika kanaler, till exempel i form av artiklar riktade till det pedagogiska området. Allt som allt nådde kommunikationen om fostran cirka 20 000 personer på Facebook och den riktade kommunikationen om föreläsningsserien cirka 7 000 personer i sociala medier. Fram till slutet av året hade föreläsningarna, delar av dem eller bifogat material laddats ner sammanlagt över 6 000 gånger. Dessutom hade andra utbildningsvideor laddats ner sammanlagt 13 500 gånger.

Föreläsningsserien publicerades till exempel i Europeiska kommissionens undervisningsplattform för vuxenutbildare EPAL och artiklar med en spridning på cirka 4 000 riktades till professionella, forskare och ämneslärare inom det pedagogiska området. Föreläsningsserien lyftes fram i all verksamhet inom människorättsfostran, bland annat vid skolbesök och på Pedagogikdagarna vid ett möte för lärarutbildare och forskare inom det pedagogiska området.

För att hedra FN:s internationella dag för mänskliga rättigheter som firas den 10 december lät Människorättscentret översätta två videor om mänskliga rättigheter till svenska och finska, och dessa marknadsfördes i omfattande grad bland annat till lärare. Även alla riksdagsledamöter och riksdagens personal påmindes om människorättsdagen.

3. Förbättring av kunskaperna om de grundläggande och mänskliga rättigheterna inom undervisningen

Under året inleddes Människorättscentrets och justitieombudsmannens gemensamma projekt för att förbättra kunskaperna om de grundläggande och mänskliga rättigheterna inom undervisningen. Under året genomfördes två besök till regionförvaltningsverken och tre gemensamma skolinspektioner och -besök (Sjundeå, Kuopio och Åbo). Hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses i skolornas vardag bedömdes som helhet ur ledningens, elevernas och skolpersonalens synvinkel. Vid besöken diskuterades behoven av förbättring av kunskaperna om de grundläggande och mänskliga rättigheterna och vid regionförvaltningsverken diskuterades bland annat klagomål i anslutning till undervisningen. Projektet

Människorättscentret föreläste om grundläggande och mänskliga rättigheter och om sitt arbete i allmänhet bl.a. för

- statsrådets tjänstemän
- studerande inom pedagogik och statsförfattningsrätt, statslära och rättsantropologi vid Helsingfors universitet
- Finlands FN-ungdom

Människorättscentret presenterade människorättsfostran för bl.a.

- representanter för Afghanistans parlament
- representanter för justitieombudsmannen i Turkmenistan
- domare och åklagare som deltog i domarutbytet genom European Judicial Training Network (EJTN)

fortsätter år 2018 genom utbildning riktad till undervisningschefer och rektorer. Utbildningen genomförs som en del av en utbildningsturné som regionförvaltningsverken anordnar.

I slutet av året besökte Människorättscentret Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) tillsammans med BJO. Vid NCU diskuterades bland annat bedömningen av hur människorättsinnehållet i läroplanerna förverkligas.

4. Internationellt samarbete inom människorättsfostran

Människorättscentret samarbetade internationellt inom människorättsfostran med andra nationella institutioner för mänskliga rättigheter. I juni deltog Människorättscentret i en workshop som Europeiska nätverket av nationella institutioner för mänskliga rättigheter (ENNHRI) ordnade i Sarajevo, där man behandlade strategiska sätt att ta sig an människorättsfostran inom den allmänna utbildningen. Människorättscentret planerade och samordnade en workshop om systematisk utveckling av människorättsutbildningen på den 8:e internationella konferensen om människorättsfostran som ordnades i Montreal.

5. Främjande av forskningen om grundläggande och mänskliga rättigheter

År 2016 påbörjades en utredning av främjandet av forskningen om grundläggande och mänskliga rättigheter i samarbete med Institutet för nordisk miljö- och minoritetsrätt (NIMM) vid Arktiska centret vid Lapplands universitet. I utredningen som publicerades 2017 kartlades åsikterna om forskningens nuläge och om framtida forskningsbehov bland sakkunniga inom grundläggande och mänskliga rättigheter.

Människorättscentret deltog i Pedagogikdagarna 2017 vid Lapplands universitet. På Pedagogikdagarna presenterades forskningsresultat om situationen för forskningen om grundläggande och mänskliga rättigheter och människorättsfostran. I evenemanget deltog cirka 250 centrala aktörer och forskare inom det pedagogiska området, lärarutbildare och lärare från runt om i Finland. Information om människorättsfostran inom lärarutbildningen utbyttes till exempel vid temagrupperpresentationer.

Människorättscentrets publikationer 2017

- Människorättscentrets verksamhetsberättelse 2016 (tryckt och elektronisk version)
- Perus- ja ihmisoikeustutkimuksesta Suomessa - asiantuntijoiden näkemyksiä (Forskningen om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, MRC utredning, sammanfattning på svenska, elektronisk version)
- Allmän kommentar nr 1 av kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning - Artikel 12: Likheter inför lagen (inofficiell finsk och finlandssvensk översättning, elektronisk version)
- Människorättscentrets internationella översikt (nyhetsbrev, 6 nummer, elektronisk version)
- Människorättscentrets inhemska översikt (nyhetsbrev, 3 nummer, elektronisk version)

6. Information

Liksom tidigare år skötte tjänste-männen vid Människorättscentret informationen och kommunikationen vid sidan om sina andra uppdrag samt med hjälp av tillfälliga resurser. Kommunikationsstrategin och kommunikationsplanen bereddes med hjälp av en utomstående expert.

På Människorättscentrets webbplats publicerades meddelanden, utlåtanden och nyheter om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Nyheter publicerades om Människorättscentrets verksamhet samt om nationella och internationella frågor i anslutning till de grundläggande och mänskliga rättigheterna. År 2017 förnyades sidorna om människorättsutbildning. Informationen ordnades tematiskt och dessutom fogades nyttiga länkar, material och utbildningsvideor till helheten.

Människorättscentrets hade cirka 2 100 följare på Facebook och cirka 1 100 följare på Twitter i slutet av 2017. Temadagar, såsom FN-dagen och Människorättsdagen, utnyttjades i kommunikationen, och kommunikationen om människorättsfostran och -utbildning nådde totalt cirka 20 000 personer. Enligt kommunikationsräkningen väckte särskilt det studiematerial som kunde användas fritt och informationen om temadagarna intresse.

7. Evenemang

Att ordna evenemang är ett viktigt sätt att informera och utbilda allmänheten om aktuella frågor inom de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Människorättscentret planerar och genomför ofta evenemangen i samarbete med andra aktörer.

För att nå en bredare publik ordnades möjligheten att följa flera evenemang genom direkt webbsändning. Dessutom ordnades tolkning till olika talade språk och teckenspråk vid behov.

Nationell handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter: från text till handling! - seminarium och workshopp 22.5.2017

På seminariet presenterades den andra nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter. Huvudtalare på evenemanget var direktören för EU:s byrå för grundläggande rättigheter Michael O'Flaherty, som bland annat talade om handlingsplanernas betydelse. Seminariets andra del bestod av workshopp, där man diskuterade om genomförandet av planen på dess olika fokusområden. Evenemanget ordnades i samarbete med justitieministeriet.

Temaseminarier - Tillgänglighet och tillgång 1.6.2017

Människorättscentret ordnade ett temaseminarium om tillgänglighet och tillgång i samarbete med delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE). Under seminariet behandlades aktuella författningsprojekt med anknytning till tillgänglighet, inklusive den byggda miljön och elektroniska tjänster. Diskussionen baserade sig på CRPD-kommitténs³ allmänna kommentar om tillgänglighet.

Seminarium om flyktingrätt - "Making International Refugee Law Relevant Again: How to Move Beyond Crisis Thinking" 5.9.2017

På evenemanget föreläste James Hathaway, ledande expert inom flyktingrätt, om nuläget inom den internationella flyktingrätten och om det globala asyl- och ansvarssystemet. Enligt Hathaway behövs ingen ny flyktingkonvention, men genomförandet av konventionen måste förbättras, eftersom den nuvarande situationen är ohållbar. I paneldiskussionen lyfte debattö-

---

3 Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

terna fram de asylsökandes problem i anslutning till rättsskydd och möjligheten till fel i processerna. Sårbara asylsökande identifieras inte i ett tillräckligt tidigt skede, det finns inte tillgång till sakkunnig rättshjälp och processen fokuserar i nuläget för mycket på domstolsbehandling. Evenemanget ordnades i samarbete med Eric Castrén-institutet.⁴

Educa-mässan

Människorättscentret deltog i Finlands största evenemang inom undervisningssektorn, Educa-mässan, som besöktes av över 16 000 personer år 2017. Centret koordinerade och bekostade mässavdelningen om människorättsfostran och ett scenprogram. Mässavdelningen besöktes av uppskattningsvis över 3 000 personer. Avdelningens besökare informerades förutom om Människorättscentret även om material om människorättsfostran som olika organisationer producerar. Centrets samarbetsorganisationer på evenemanget var Finlands Unicef rf, Amnesty International Finländska sektionen rf och Förbundet för mänskliga rättigheter rf.

I slutet av året började centret förbereda sig inför Educa-mässan i början av 2018. Avdelningen om människorättsfostran och scenprogrammet planerades i samarbete med organisationerna. Scenprogrammet presenterade en skolkultur som grundar sig på barnets rättigheter och som respekterar mänskliga rättigheter.

---

4 [Länk till videoinspelning av Människorättscentrets seminarium om flyktingrätt \(5.9.2017\)](#)

3 Uppföljning av hur grundläggande och mänskliga rättigheter tillgodoses

1. Uppföljning en förutsättning för främjande arbete

Med uppföljning avses insamling av uppgifter om hur de grundläggande och mänskliga rättigheterna tillgodoses och upprätthållande av en aktuell lägesbild om hur rättigheterna tillgodoses. Utifrån informationen utvecklas och inriktas olika åtgärder för att främja att rättigheterna tillgodoses. På basis av uppföljningsuppgifterna kan man säga hur rättigheterna tillgodoses formellt och i verkligheten bland olika personer och grupper vid respektive tidpunkt.

I regeringens proposition⁵ RP 205/2010 rd nämns att "Det är nödvändigt att samarbetet och informationsutbytet utvecklas t.ex. i samlandet och analyseringen av behövlig information och i utarbetandet av olika utredningar och rapporter". I propositionen konstateras att justitieombudsmannen inte har föreskrivits en skyldighet till mer omfattande främjande och uppföljning av mänskliga eller grundläggande rättigheter som motsvarar Parisprinciperna (t.ex. informering av och forskning kring mänskliga rättigheter, utbildning och fostran om mänskliga rättigheter eller rapportering om den nationella människorättssituationen).

Justitieombudsmannen har inte heller uppgifter som gäller uppföljningen av hur människorättskonventioner efterlevs. I propositionen föreslås att Människorättscentret ska utarbeta rapporter om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Grundlagsutskottet har i flera utlåtanden ansett det viktigt att tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna främjas målinriktat och att detta övervakas planenligt. I sitt utlåtande 56/2017 rd om den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter önskar utskottet att handlingsplanens genomslag och funktion följs upp och övervakas effektivt. I sitt utlåtande 52/2014 rd om statsrådets redogörelse om de mänskliga rättigheterna anser utskottet det viktigt att utveckla handlingsplanen till ett förfarande för att systematiskt följa grund- och människorättsläget i Finland. På så sätt kan man åtgärda uppdagade problem effektivt och konsekvent.

2. Uppföljningsteman 2017

Människorättscentret har under verksamhetsperioden utarbetat sitt första strategidokument om uppföljning av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Enligt dokumentet ska Människorättscentret i sitt arbete fästa särskild

---

⁵ Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om riksdagens justitieombudsman och lagen om justitiekanslern i statsrådet (RP 205/2010 rd)

vikt vid den egna verksamhetens fokusområden och vid de teman eller rättigheter för vilka det inte finns en egen specialombudsman som främjar och följer upp att rättigheterna tillgodoses. Uppföljningen grundar sig långt på samarbete och tillförlitlig befintlig information (med beaktande av Människorättscentrets ringa resurser). Vid behov görs egna utredningar.

Under 2017 fortsatte centret att följa upp hur fostran och utbildning i de grundläggande och mänskliga rättigheterna genomförs samt hur rättigheterna tillgodoses bland personer med funktionsnedsättning. Genomförandet av den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter uppföljdes på en allmän nivå: centret deltog som oberoende expert i möten för statsrådets nätverk av kontaktpersoner för grundläggande och mänskliga rättigheter. Specialteman som Människorättscentret följde upp var hur de asylsökandes rättsskydd tillgodoses och behovet av en reform av translagen.

Rättsskyddsfrågor för asylsökande

Människorättscentret följde upp hur de asylsökandes rättsskydd och juridiska rådgivning och rättshjälp genomfördes i praktiken efter de lagstiftningsändringar som genomfördes 2016. Bland annat insamlades information genom att höra olika myndigheter, laglighetsövervakare, specialombudsmän, representanter för rättsväsendet, organisationer och erfarna privata rättsbiträden.

Utifrån uppföljningen har det framgått att det förekommer missförhållanden och svagheter i olika skeden av asylprocessen. En del av problemen förklaras av bristen på sakkunnig juridisk rådgivning och rättshjälp. Många asylsökande får inte tillräcklig information om sina rättigheter på flyktingförläggningarna och asylsökande hänvisas inte alltid till rättshjälpen.

Det finns brister i att identifiera sårbara asylsökande. Till sårbara asylsökande hör till exempel minderåriga ensamkommande asylsökande, personer med funktionsnedsättning

och offer för tortyr, våldtäkt eller annat allvarligt våld. Det är viktigt att identifiera dessa asylsökande i ett tidigt skede, eftersom de har rätt till ett rättsbiträde redan i det första skedet av asylprocessen. Inom uppföljningen har centret även fäst särskild vikt vid systemet med representanter för minderåriga ensamkommande asylsökande.

Rättsbiträdenas arvode i ärenden som gäller internationellt skydd har påverkat de asylsökandes möjlighet att få sakkunnig rättshjälp. År 2016 ändrades det maximala arvodet för rättsbiträden i rättshjälpslagen till ett fast arvode oberoende av arbetsmängden. Ändringarna har lett till att ett rättegångsbiträde eller en advokat som fungerar som ombud inte kan få ersättning för sitt arbete och till att arvoden inte är rimliga.

Behovet av en reform av translagen

År 2017 gjorde Människorättscentret en bakgrundsutredning om transpersoners självbestämmanderätt, fysiska integritet och likabehandling. I den går man igenom material, ställningstaganden, rekommendationer och rättspraxis i anslutning till fastställande av transpersoners könstillhörighet.

I utredningen, som publiceras på våren 2018, kartlades förutom läget i Finland också läget i vissa andra länder i fråga om fastställande av transpersoners könstillhörighet och förutsättningarna för detta. Föremål för granskningen var till exempel lagstiftningen, god praxis och andra stödåtgärder. Materialet gäller huvudsakligen åren 2014-2017.

Undersökning om hur äldre personer upplever hemvården

Under verksamhetsåret lät Människorättscentret och justitieombudsmannens kansli göra en intervjuundersökning, där man frågade äldre personer och deras anhöriga om deras upplevelser av hemvården. I undersökningen intervjuades

cirka 450 personer som var över 75 år och cirka hälften av dem fick hemvård. Undersökningen var betydelsefull redan eftersom personer över 75 år vanligen lämnas utanför normala enkätundersökningar.

De äldre personer och deras anhöriga som intervjuades bedömde att behovet av hemvårdstjänster är det dubbla jämfört med verkligheten. Resultaten bekräftade också uppfattningen inom laglighetskontrollen om att vårdutbudet inte alltid motsvarar det upplevda hjälpbehovet och att det inte alltid fattas vårdbeslut som kan överklagas. Ifall vård fanns tillgänglig, var man vanligen nöjd med kvaliteten. En del av de äldre kände sig ensamma och skyddslösa. Dessutom upplevde de intervjuade hemvårdsklienterna att de allt för sällan fick gå ut och motionera.

3. Uppföljning av genomförandet av internationella konventioner om mänskliga rättigheter

Människorättscentret deltar i den periodiska rapporteringen om genomförandet av konventionerna om mänskliga rättigheter på olika sätt enligt sina egna prioriteringar. Centret följer också upp genomförandet av rekommendationerna av övervakningsorganen för konventionerna.

FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD)

År 2017 deltog Människorättscentret i den periodiska rapporteringen om genomförandet av FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD). Centret uttalade sig och höll ett anförande vid en utfrågning av Finland samt diskuterade med kommitténs

CERD-kommittén rekommenderade Finland

- att effektivt utreda och utfärda åtal och straff för rasistisk hatretorik och rasistiskt motiverat våld
- att undvika ett straffliknande omhändertagande för att skydda asylsökande, flyktingar och andra sårbara invandrare
- att garantera tillräcklig kapacitet för att erbjuda inkvartering, basservice och humanitär hjälp vid flyktingförläggningarna
- för andra gången att respektera samernas självbestämmanderätt om förutsättningarna för att upptas i sametingets vallängd
- att genomföra lagstiftningsändringar för att lösa markrättsfrågorna och ratificera ILO:s konvention nr 169⁶
- att inhämta samernas samtycke på frivillig grund och utgående från information som går att få i förväg för projekt som ansluter sig till traditionella markområden och naturresurser
- att agera i fråga om romernas sysselsättning, boende och de romska barnens skolgång
- att motarbeta diskriminering av personer som antas vara utlänningar
- att främja tolerans, mångfald och likabehandling i skolornas läroplaner

6 Internationella arbetsorganisationen ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder

medlemmar om aktuella teman. I sitt uttalande och anförande förde centret bland annat fram frågor i anslutning till samernas rättsliga ställning, utlänningar och hatretorik. Centret gav 11 förslag på rekommendationer, som kommittén delvis utnyttjade i sina egna rekommendationer till regeringen.

I kommitténs slutsatser fick Finlands regering beröm för sin självkritiska rapport samt för den öppna och konstruktiva dialogen med kommittén. Kommittén ansåg att den nya diskrimineringslagen och godkännandet av ett antal människorättskonventioner och -protokoll var positiva element. Även några av regeringens projekt och planer, såsom de nationella handlingsplanerna för grundläggande och mänskliga rättigheter och programmet för integrationsfrämjande fick ett positivt mottagande av kommittén.

Rapport om genomförandet av vissa rekommendationer ska avläggas till kommittén 2018. Finlands följande periodiska rapport om genomförandet av konventionen ska lämnas år 2021.

Europeiska sociala stadgan (ESC)

Otillräckliga ersättningar vid uppsägning och andra adekvata ersättningar var sådant som Finland fick anmärkningar för i årsrapporten 2017 av Europeiska kommittén för sociala rättigheter. Även begränsningar i studiestödet till studerande som kommer utanför EES-området och bristande möjlighet till återanställning för arbetarnas representant framkom i rapporten. Människorättscentret informerade i omfattande grad om årsrapporten och dess rekommendationer till Finland i olika språkversioner.

Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (FCNM)

Europarådets ministerkommitté antog en resolution om skyddet av nationella minoriteter i Finland. Resolutionen antogs på basis av den periodiska rapporteringen om genomförandet

av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (FCNM).

I resolutionen lyftes fram

- samerna - betydelsen av en konstruktiv dialog och ratificeringen av ILO:s konvention nr 169, liksom vikten av att beakta alla parter
- svenska språket - stärkande av språkkunskaperna, synligheten och närvaron i samhället samt genomförandet av handlingsplanen för Nationalspråkstrategin
- motverka mot hatretorik och -brott

Människorättscentret uppmanade medborgarorganisationer att delta i rapporteringen genom egna yttranden. Centret informerade i omfattande grad om processerna för periodisk rapportering i deras olika skeden och delade rekommendationerna i alla språkversioner i olika medier.a.

4. FN:s universella periodiska granskning

År 2017 deltog Människorättscentret i den tredje omgången av FN:s universella periodiska granskning (UPR) av Finland. I februari 2017 gav Finland sin nationella rapport om genomförande av rekommendationerna från den föregående granskningen. I rapporten behandlas framgångar och utmaningar vid tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna i Finland.

Människorättscentret kommenterade och preciserade regeringens rapport under beredningen och gav sin egen parallellrapport redan i september 2016. I sin parallellrapport utvärderade Människorättscentret i synnerhet hur rättigheter för personer i sårbar ställning tillgodoses i Finland, samt hur regeringen beaktar de grundläggande och mänskliga rättigheterna i sin verksamhet.

Vad är UPR?

Den universella periodiska granskningen (Universal Periodic Review, UPR) genomförs vart fjärde år vid sessionen för FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève. Under sessionen kan andra medlemsstater i FN ge Finland rekommendationer om främjande och skydd av de mänskliga rättigheterna samt ställa frågor om människorättssituationen i Finland. Det handlar om en mekanism där FN:s medlemsstater granskar varandra ömsesidigt och mekanismen kan inte jämföras med den övervakning som görs av FN:s övervakningsorgan. Granskningen grundar sig på statens egen nationella rapport, uppgifter från FN:s människorättsmekanismer samt på rapporter av den nationella institutionen för mänskliga rättigheter, medborgarorganisationerna och andra aktörer. Den stat som är föremål för granskningen kan antingen godkänna (accept) rekommendationerna eller notera dem (note).

I april 2017 berättade Människorättscentret om sina iakttagelser av människorättssituationen i Finland på den inofficiella presessionen som medborgarorganisationen UPR Info ordnade i Genève.

Staternas dialog om Finland fördes vid sessionen för FN:s råd för mänskliga rättigheter i maj. Sex rekommendationer i Människorättscentrets parallellrapport fördes vidare till ett sammandrag (Summary of Stakeholders' Information) som gjordes av kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR). Sammandraget är en del av bakgrundsmaterialet för UPR-granskningen.

I juni gav Människorättscentret på eget initiativ ett utlåtande om UPR-rekommendationerna till regeringen, för att fästa uppmärksamhet vid upprepade teman i rekommendationerna. I utlåtandet uppmanas regeringen att godkänna vissa rekommendationer, såsom reformen av translagen, ratificeringen av ILO:s konvention nr 169, granskningen av lagstiftningen om asylsökande och flyktingar och uppgörandet av ett politiskt program för personer med funktionsnedsättning. Centret uppmanade regeringen att godkänna rekommendationerna om tillräckliga resurser för människorättsfostran, den nationella institutionen för mänskliga rättigheter och handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter.

Finland fick sammanlagt 153 rekommendationer av 70 stater. Rekommendationerna gällde

- rasism, diskriminering, hatretorik och våld mot kvinnor
- slopande av kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga som en av förutsättningarna för juridiskt fastställande av könstillhörighet
- människorättsfostran
- asylsökandes och flyktingars rättigheter
- sysselsättning av personer med funktionsnedsättning och tillgänglighet i allmänhet
- behovet av stärkta resurser till den nationella institutionen för mänskliga rättigheter och den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter

I augusti deltog Människorättscentret i ett diskussionsmöte som ordnades av utrikesministeriet och som gällde regeringens svarsutkast till FN.

Angående de 153 rekommendationerna som Finland fick, meddelade landet att det

- godkänner 120 rekommendationer
- delvis godkänner 6 rekommendationer
- noterar 27 rekommendationer
  - Bland de rekommendationer som noterades fanns bland annat reformen av translagen och ratificeringen av ILO:s konvention nr 169

I september godkände Människorättscentret slutrapporten om Finland. Som representant för den nationella institutionen för mänskliga rättigheter höll Människorättscentret ett anförande vid sessionen. Människorättscentret tackade regeringen för dialogen och önskade att regeringen ska förbinda sig aktivt till att främja de godkända rekommendationerna och utnyttja den andra nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter vid genomförandet av rekommendationerna. I fråga om de noterade rekommendationerna fäste centret särskilt uppmärksamhet vid reformen av translagen och uppmanade regeringen ännu en gång till att stryka kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga som en av förutsättningarna för juridiskt fastställande av könstillhörighet.

Finland har förbundit sig till att ge en frivillig mellanrapport om genomförandet av rekommendationerna år 2019. Människorättscentret följer upp genomförandet av rekommendationerna.

Människorättscentret informerade vidsträckt om UPR-processen i dess olika skeden och delade rekommendationerna i alla språkversioner i olika medier.

5. Klagomål till internationella rättstillämpande- eller undersökningsorgan

Klagomål som gäller de mänskliga rättigheterna behandlas vid FN:s och Europarådets rättstillämpande och undersökande organ. Till dessa tillhör sju FN:s övervakningsorgan som monitorerar implementeringen av mänskliga rättskonventionerna, den Europeiska kommittén för sociala rättigheter och internationella rättstillämpande organ såsom den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

FN:s övervakningsorgan:

- FN:s kommitté för avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD-kommittén)
- FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR-kommittén)
- Människorättskommittén (CCPR-kommittén)
- FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW-kommittén)
- FN:s kommitté mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT-kommittén)
- FN:s kommitté för barnets rättigheter (CRC-kommittén)
- FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD-kommittén)

Människorättscentret informerade i omfattande grad om enskilda och kollektiva klagomål och deltog i verksamheten för klagomålsprocesser i ENNHRI:s⁷ juridiska arbetsgrupp.

---

7 European Network of the National Human Rights Institutes, Europeiska nätverket av nationella institutioner för mänskliga rättigheter

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen)

- År 2017 var 181 klagomål mot Finland anhängiga vid Europadomstolen.
- Inte ett enda nytt klagomål sändes till regeringen för kommentarer.
- Europadomstolen meddelade två domar som gällde Finland.
- I slutet av året var 14 klagomål mot Finland anhängiga vid domstolen.

Stora kammaren meddelade den 27 juni 2017 dom i ärendet [Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland](#) (931/13). Enligt domen hade de klagande bolagens yttrandefrihet (artikel 10 i Europakonventionen) inte kränkts, då de förbjöds att publicera omfattande skatteuppgifter och att upprätthålla en sms-tjänst varifrån man kunde beställa skatteuppgifter utifrån namn. Det faktum att rättegången pågick i över åtta år kränkte dock rätten till en rättvis rättegång (artikel 6).

I ärendet [A.-M.V. v. Finland](#) (53251/13) meddelade Europadomstolen dom den 23 mars 2017. Enligt domen har inte Finland kränkt rörelsefriheten hos en person med utvecklingsstörning som behövde intressebevakning (artikel 2 i fjärde protokollet) eller rätten till skydd för privatlivet (artikel 8), trots att man inte hade gått med på att byta intressebevakare för klaganden. Enligt domen hade klaganden möjligheten att delta i alla skeden av förfarandet och personens vilja och önskemål hade beaktats. Domen blev slutgiltig den 23 juni 2017.

Europeiska kommittén för sociala rättigheter (EKSR)

- I EKSR avgjordes tre klagomål mot Finland.
- Två nya klagomål inkom och dessa var fortfarande anhängiga i slutet av året.

I fråga om klagomål [108/2014](#) konstaterade kommittén att arbetsmarknadsstödet i Finland är för lågt och således kränker rättigheterna som garanteras i Europeiska sociala stadgan. Klagomålen [106/2014](#) och [107/2014](#) gällde rätten till skydd vid uppsägning (artikel 24 i Europeiska sociala stadgan). Det finns en övre gräns för de ersättningar som betalas för olaglig uppsägning och därför motsvarar de inte alltid förlusten. Lagstiftningen möjliggör inte heller någon föreskrift om återanställning efter olaglig uppsägning. Således visade klagomålen på en kränkning av den Europeiska sociala stadgan.

Klagomålen som inkom, [Central Union for Child Welfare \(CUCW\) v. Finland: Complaint No. 139/2016](#) och [University Women of Europe v. Finland: Complaint No. 129/2016](#), gäller begränsningar i småbarnspedagogiken år 2016 och lönejämligheten mellan könen. Det senare klagomålet gjordes av en paraplyorganisation mot 15 medlemsländer.

FN:s övervakningorgan

- FN:s övervakningsorgan för konventionerna gav inga avgöranden som gäller Finland under 2017.
- Kommittéerna sände sex nya enskilda klagomål till regeringen för utlåtanden.
- I slutet av året var tio klagomål anhängiga.

Följande tio klagomål var anhängiga i slutet av året:

- i kommittén mot tortyr (CAT) två klagomål om asylförfarandet
- i kommittén för mänskliga rättigheter (CCPR) två klagomål om definitionen av vem som är same och ett om umgängesrätt och vårdnad om barn
- i kommittén mot rasdiskriminering (CERD) ett klagomål om definitionen av vem som är same
- i kommittén för avskaffande av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) två klagomål om våld mot kvinnor, i ett av dem är huvudfrågan dock umgängesrätt och vårdnad om barn
- i kommittén för barnets rättigheter (CRC) ett klagomål om umgängesrätt och vårdnad om barn och ett om omskärning av pojkar.

4 Specialuppgift - främjande och övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

1. Främjande och övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska parterna utse eller upprätta en oberoende mekanism för att främja, skydda och övervaka genomförandet av konventionen. Människorättscentret och dess människorättsdelegation sköter om uppgifterna i den oberoende mekanismen tillsammans med justitieombudsmannen.

Under den senaste verksamhetsperioden var målet att befästa Människorättscentrets roll på det breda aktörsfältet för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det var viktigt att utveckla samarbetet med myndigheter och organisationer för personer med funktionsnedsättning, och verksamheten planerades också på lång sikt. Människorättscentrets fokus inriktas nu tydligare än tidigare på att främja och övervaka rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

Under verksamhetsperioden ordnade Människorättscentret en workshop om rättsmedel för organisationer för personer med funktionsnedsättning. Syftet med workshoppen var att göra deltagarna förtrogna med de lagar som stiftats för att bekämpa diskriminering samt att

sänka tröskeln för att utnyttja befintliga rättsmedel. Efter workshoppen lämnade tre organisationer sina första klagomål. Två organisationer lämnade klagomål till justitieombudsmannen om problem i anslutning till transporttjänster och en organisation till diskrimineringsombudsmannen angående skolgången för en synskadad person.

De strategiska tyngdpunkterna i frågor angående funktionsnedsättning under verksamhetsperioden var:

- främjande av delaktigheten i samhället
- främjande av delaktigheten i beslutsfattandet
- främjande av likabehandling
- främjande av självbestämmanderätten
- utveckling och genomförande av uppföljningen av tillgodoseendet av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning
- förbättring av rättsmedvetenheten

2. Uppföljning av tillgodosendandet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Människorättscentret har tillsammans med Handikappforum rf utarbetat en omfattande webbenkät om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Enkäten genomförs på våren 2018. Resultatet av webbenkäten är till hjälp i arbetet för att följa upp rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Samarbetet producerar också värdefull information med tanke på den parallella rapport som Handikappforum rf ska överlämna till kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning sommaren 2018.

Människorättscentret har under verksamhetsperioden utarbetat sitt första strategidokument om uppföljning av de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Strategin omfattar ett separat stycke om uppföljningen av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning.

3. Delaktighet och samarbete

En viktig tyngdpunkt inom arbetet för de funktionsnedsatta personernas rättigheter är att främja delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning och att öka medvetenheten om deras rättigheter. Arbetslivet samt tillgänglighet och tillgång var speciella teman som lyftes fram under verksamhetsperioden.

Människorättscentret och andra myndighetsaktörer enligt artikel 33 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ordnar fyra gånger per år ett gemensamt möte, där man diskuterar aktuella frågor i anslutning till det nationella genomförandet och övervakningen av konventionen. Syftet med mötena är att se till att myndighetsaktörerna har aktuell information om varandras planer.

Tillsammans med diskrimineringsombudsmannen inleddes en kampanj om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Målet med mediekampanjen som genomförs under

2018 är att förändra attityderna gentemot dessa personer och att öka deras delaktighet i samhället. Kampanjen vill öka medvetenheten om vilka rättigheter de har och om deras ställning i det finländska samhället.

Under verksamhetsperioden publicerade Människorättscentret de två första allmänna kommentarerna som kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning utfärdat, likhet inför lagen (artikel 12) och tillgänglighet (artikel 9), efter att ha låtit översätta dem till svenska och finska.

4. Deltagande i internationell verksamhet

Med hjälp av internationellt och europeiskt samarbete strävar Människorättscentret efter att öka sina kunskaper inom arbetet för funktionsnedsatta personers rättigheter och att identifiera god praxis. Under verksamhetsåret deltog Människorättscentret i ett diskussionsmöte som ordnades av CRPD-kommittén⁸ och där man behandlade utkastet till den allmänna kommentaren om artikel 5. Människorättscentret deltog i partsmötet för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i New York, där GANHRI⁹ på initiativ av Människorättscentret ordnade ett bieveenemang. Under evenemanget behandlade man delaktiggörande av personer med funktionsnedsättning i fråga om främjande och övervakning av genomförandet av konventionen. På det möte som Människorättscentret ordnade diskuterade representanter för människorättsinstitutioner om hur rättigheterna för personer med funktionsnedsättning skulle kunna synas bättre i GANHRI:s verksamhet.

Under verksamhetsperioden deltog Människorättscentret aktivt i verksamheten i

---

8 FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

9 Globala förbundet för nationella institutioner för mänskliga rättigheter

ENNHRI:s¹⁰ CRPD-arbetsgrupp. Under verksamhetsperioden utarbetade arbetsgruppen ett utlåtande om CRPD-kommitténs utkast till allmän kommentar om artikel 5. Utlåtandet togs med i GANHRI:s utlåtande och lämnades till CRPD-kommittén i december 2017.

Människorättscentret deltar i arbetet i funktionsnedsättningsgruppen som tillsatts av justitieombudsmannens kansli. På mötena under verksamhetsåret behandlades bland annat den nationella mekanismens uppgifter i relation till JO:s kansli och Människorättscentret. Vid mötena diskuterade man också möjligheterna till samarbete och metoder för delaktighet tillsammans med Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK). Dessutom föreslog funktionsnedsättningsgruppen att man skulle inrätta en webbplats om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Under verksamhetsåret deltog Människorättscentret i två av JO:s inspektioner i boendeheter för personer med utvecklingsstörning. På basis av inspektionerna har Människorättscentret börjat bereda ett projekt för större självbestämmanderätt i samarbete

5. Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning

Enligt artikel 33.3 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska personer med funktionsnedsättning och de organisationer som representerar dem involveras i och fullt ut medverka i övervakningsförfarandet. Under delegationen finns därför för detta ändamål den permanenta sektionen Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning (VIOK). Kommittén kan lägga fram förslag och framföra sina åsikter till justitieombudsmannen och Människorättscentret om hur dessa kunde förbättra tillgodoseendet av rättigheter för personer med funktionsnedsättning och sköta uppgifter i anslutning till genomför-

andet av konventionen. Kommittén kan också föreslå att människorättsdelegationen behandlar frågor med anknytning till rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning sammanträdde nio gånger under verksamhetsperioden.

På VIOK:s möten

- planerade och drog man upp riktlinjer för kommitténs verksamhet
- diskuterade man olika aktuella teman
- lyssnade man på olika utomstående experters inledande anföranden om bl.a. social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen, enkäten Hälsa i skolan, hörande av barn med funktionsnedsättning och tillgodoseendet av självbestämmanderätten inom boendetjänster som tillhandahålls inom omsorgstjänsterna för personer med utvecklingsstörning

Under verksamhetsperioden utarbetade kommittén ett förslag till Människorättscentret och människorättsdelegationen. I förslaget framförde kommittén sin oro över att personer med funktionsnedsättning inte i tillräcklig utsträckning ges möjlighet att delta i social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen. Människorättsdelegationen ansåg att det var viktigt att kommitténs förslag delges social- och hälsovårdsministeriet och delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (VANE) med tanke på eventuella fortsatta åtgärder.

I sitt svar ansåg Människorättscentret att det är viktigt att man utreder vad delaktighetsskyldigheten i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innebär i praktiken och hur skyldigheten bör genomföras på nationell nivå. Till följd av kommitténs förslag beslutade Människorättscentret att börja utreda delaktighetsskyldigheten under 2018.

¹⁰ Europeiska nätverket av nationella institutioner för mänskliga rättigheter

5 Temaartikel - Människorättscentrets europeiska och internationella samarbete

1. Utgångspunkter för samarbetet

En av Människorättscentrets lagstadgade uppgifter är att delta i det europeiska och internationella samarbetet för främjande och tryggnad av de grundläggande och mänskliga rättigheterna (nedan internationellt samarbete). I detaljmotiveringen till regeringens proposition angående inrättandet av ett Människorättscenter konstateras att Människorättscentret ska delta i sådant europeiskt och internationellt samarbete som nationella människorättsinstitutioner (NHRI) i allmänhet deltar i. Enligt regeringens proposition är centrets viktigaste samarbetsaktörer förutom andra nationella människorättsinstitutioner också FN:s råd för mänskliga rättigheter och övervakningsorgan för genomförandet av människorättskonventioner, Internationella koordinationskommittén för de nationella människorättsinstitutionerna (numera GANHRI) samt Europarådets organ och EU:s byrå för grundläggande rättigheter.¹¹

Människorättscentrets samarbete med FN:s och Europarådets organ som övervakar

det nationella genomförandet av människorättskonventioner gäller främst uppföljning av hur de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Uppföljningen av de grundläggande och mänskliga rättigheterna i Finland och Människorättscentrets roll i detta behandlas i del III i verksamhetsberättelsen. Människorättscentrets internationella samarbete i anslutning till människorättsfostran och rättigheterna för personer med funktionsnedsättning behandlas i del II respektive IV i verksamhetsberättelsen. I denna temaartikel behandlas Människorättscentrets övriga samarbete med nätverken av nationella institutioner för mänskliga rättigheter samt med EU:s byrå för grundläggande rättigheter. Det är inte alltid lätt att skilja uppföljning och annat samarbete från varandra och dessa funktioner stödjer också varandra.

Regeringspropositionen ger också en inblick i hur deltagandet i internationellt samarbete fördelas inom Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter. Enligt propositionen ska Människorättscentret i regel företrädaren den nationella människorättsinstitutionen i det europeiska och internationella NHRI-samarbetet, medan justitieombudsmannen främst ska inneha sådana internationella kontakter som hör till hans eller hennes uppgifter.¹² Uppgifter i anslutning till den allmänna uppföljningen av och rapporteringen om grundläggande och

¹¹ RP 205/2010 rd, s. 29. Jfr FN:s Parisprinciper (1993), där det nämns att den nationella institutionen för mänskliga rättigheter ska samarbeta med Förenta nationerna och alla andra organisationer som hör till FN-systemet, regionala institutioner och nationella institutioner i andra länder vilka främjar, tryggar och skyddar de mänskliga rättigheterna.

¹² RP 205/2010 rd, s. 29.

mänskliga rättigheter hör klart och tydligt till Människorättscentrets lagstadgade uppgifter. Justitieombudsmannen deltar till exempel i möten som ordnas av Europeiska ombudsmannätverket och Internationella ombudsmannainstitutet. Dessutom har justitieombudsmannen eget samarbete inom ramen för uppdraget som nationellt besöksorgan enligt FN:s konvention mot tortyr (s.k. OPCAT-uppdrag).

Inom ramen för arbetsfördelningen kan Människorättscentret och justitieombudsmannen även tillsammans delta i sådana evenemang som i övrigt hör till deras egna uppgifter. Gemensamt deltagande kan vara motiverat exempelvis när evenemangen eller yttrandena gäller främjande, skydd och uppföljning av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning - ett uppdrag som har getts gemensamt till den nationella institutionen för mänskliga rättigheter - eller ackreditering av Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter.

På basis av ovan nämnda kan det internationella samarbetet som bedrivs av Människorättscentret - och Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter - anses fördelas utifrån vem som samarbetar och med vem eller vilka samarbetet bedrivs. För att förstå mervärdet av det internationella samarbetet bör man dock granska målen för samarbetet och centrets omfattande arbetsfält.

2. Målen för det internationella samarbetet

Även om Människorättscentrets uppgift i första hand är att främja de grundläggande rättigheterna och att följa upp hur dessa tillgodoses i Finland, är även internationellt samarbete en central del av Människorättscentrets verksamhet. Dessa uppgifter stödjer varandra. I regeringens proposition konstateras att "[o]m saken har anknytning till Finland kan Människorättscentret också behandla internationella människorättsfrågor, såsom t.ex. EU:s interna läge angående de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna eller te-

man som gäller mänskliga rättigheter i Finlands utrikespolitik" och att "[g]enom att centret deltar i de nationella människorättsinstitutionernas internationella verksamhet ger centret information om situationen för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna i Finland i europeiska och internationella sammanhang samt kommer med nytt människorättskunnande till Finland genom att i internationella organ följa fullgörandet av människorättskyldigheter i överensstämmelse med internationella standarder."¹³

Genom att följa med den internationella utvecklingen av mänskliga rättigheter och kartlägga god praxis får Människorättscentret kompletterande perspektiv och motiv för att kunna genomföra sina övriga lagstadgade uppgifter, såsom att främja information, fostran, utbildning och forskning om grundläggande och mänskliga rättigheter, utarbeta rapporter, ta initiativ och ge utlåtanden. Centret kan också informera målgrupper i Finland om internationella publikationer, utlåtanden och andra människorättsändelser. Genomförandet av centrets övriga lagstadgade uppgifter ger å andra sidan upphov till innehåll i och tyfäll för det internationella samarbetet. I regeringens proposition anses detta vara en av orsakerna till att inrätta centret: "Tanken om att inrätta en nationell människorättsinstitution har väckts med anledning av oenhetligheten hos de nuvarande strukturerna för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna och behovet att samordna insamlingen och utvärderingen av information om hur de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses samt informationsutbytet särskilt för det internationella samarbetet."¹⁴

Ett eget kapitel i centrets vida uppgiftsfält är dess femte lagstadgade uppgift, enligt vilken centret ska sköta även sådana uppgifter i an-

---

13 RP 205/2010 rd, s. 20 och 23.

14 RP 205/2010 rd, s. 6.

knytning till främjandet och tillgodoseendet av grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter som inte framgår av dess övriga lagstadgade uppgifter. Enligt regeringspropositionen innebär detta i första hand oberoende uppföljning av att internationella människorättskonventioner efterlevs, att de rekommendationer och slutsatser som internationella övervakningsorgan har gett Finland verkställs samt att domar av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna verkställs. Även om övervakningsuppgiften är en egen separat uppgift, kan den också anses ingå i centrets internationella samarbete. Den har en särskild betydelse för att främja samordningen av Finlands nationella och internationella skyldigheter i anslutning till de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

Delområden som överlappar varandra inom Människorättscentrets internationella och europeiska samarbete:

- Informationsutbyte (inkl. förmedling av god praxis) som stöd för och med hjälp av centrets övriga lagstadgade uppgifter
- Samarbete och inflytande tillsammans med andra nationella institutioner för mänskliga rättigheter för att främja de mänskliga rättigheterna generellt
- Uppföljning av den internationella utvecklingen av mänskliga rättigheter och förmedling av information om detta till nationella intressegrupper
- Främjande av samordningen av Finlands nationella och internationella skyldigheter i anslutning till de mänskliga rättigheterna

I enlighet med tyngdpunkten i regeringspropositionen är ett centralt mål för den internationella verksamheten att samarbetet ska generera information och verktyg för att främja tillgodoseendet av de grundläggande

och mänskliga rättigheterna i Finland. Samarbetet är till konkret nytta särskilt vid utvecklingen av ny verksamhet och verksamhetsmodeller. Särskilt eftersom Människorättscentrets egna resurser är tämligen små.

Enligt erhållna erfarenheter bidrar närvaron internationellt även till att få ett bredare perspektiv på den nationella situationen för de grundläggande och mänskliga rättigheterna: på vilka områden borde man eventuellt främja tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna mer intensivt, angående vilka ämnen kan man förmedla sin egen goda praxis till andra och på vilka områden är det möjligt att öka de egna kunskaperna eller kunskaperna bland andra aktörer som arbetar med grundläggande och mänskliga rättigheter?

Som en oberoende och självständig aktör inom grundläggande och mänskliga rättigheter har Människorättscentret stor möjlighet att välja hur det genomför sina lagstadgade uppgifter, bland annat deltagandet i internationellt samarbete.

Nedan i artikeln presenteras Människorättscentrets viktigaste internationella samarbetsaktörer och beskrivs centrets samarbete under de senaste åren och särskilt år 2017.

3. Samarbete med ENNHRI

Efter att Människorättscentret inrättades år 2012 har det europeiska samarbetet mellan de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter utvecklats snabbt. Människorättscentret har aktivt deltagit i verksamheten ända från början. År 2013 fick **Europeiska nätverket av nationella institutioner för mänskliga rättigheter** ENNHRI ett permanent sekretariat i Bryssel och har sedan dess utvidgat sin verksamhet betydligt. För närvarande är 41 nationella institutioner för mänskliga rättigheter medlemmar i nätverket.

ENNHRI:s högsta beslutsfattande organ är generalförsamlingen, dit alla ENNHRI:s med-

lemmar hör. Generalförsamlingen godkänner bland annat ENNHRI:s strategi, budget och verksamhetsplan. ENNHRI har också en styrelse med sex medlemmar som väljs för en mandatperiod på tre år. En av medlemmarna är ordförande för ENNHRI. Under 2016–2019 är Kroatiens justitieombudsman (Kroatiens nationella institution för mänskliga rättigheter) Lora Vidovic ordförande. Institutionen bakom varje medlem i styrelsen ska ha A-status beviljad av Globala förbundet för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (GANHRI).¹⁵ Styrelsen drar upp riktlinjer för ENNHRI:s verksamhet i enlighet med generalförsamlingens beslut. Dessutom har ENNHRI en ekonomisk kommitté (Finance Committee), som övervakar ENNHRI:s ekonomiska läge och insamling av medel. ENNHRI:s verksamhet finansieras både med årsavgifter från medlemmarna och genom projektfinansiering från Europeiska kommissionen.

Människorättscentret har varit medlem i ENNHRI:s styrelse sedan 2016. Medlemskapet har varit viktigt för att följa med den europeiska diskussionen om mänskliga rättigheter och för att bygga upp ett regionalt samarbete med na-

tionella institutioner för mänskliga rättigheter. Det viktigaste målet under Människorättscentrets styrelseperiod har varit att vara med och skapa ett sådant nätverk som stärker medlemmarnas möjligheter att främja och skydda de grundläggande och mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Ett annat viktigt mål är det strategiska inflytandet över den europeiska situationen för grundläggande och mänskliga rättigheter genom nätverkets och sekretariatets verksamhet.

År 2017 var ett särskilt betydelsefullt år med tanke på styrelsearbetet, eftersom ENNHRI gjorde upp en strategi för 2018–2021. Både styrelsen och ENNHRI:s medlemmar bedömde verksamheten under tidigare år och utbytte åsikter om utvecklingen av ENNHRI:s verksamhet under de kommande åren. Under strategiprocessen deltog Människorättscentret i ENNHRI:s medlemsenkät och gav två utlåtanden om strategiutkastet. Som styrelsemedlem deltog Människorättscentret i beredningen av strategin och strävade också efter att på så sätt försöka få till stånd en sådan strategi som utgår från behoven bland nätverkets medlemmar, utnyttjar medlemmarnas kompetens om grundläggande och mänskliga rättigheter och klargör rollerna för sekretariatets och nätverkets medlemmar. Målen skulle också vara realistiska med tanke på befintliga resurser, och temaarbete prioriterades. Strategin antogs av ENNHRI:s generalförsamling i november 2017.

Under kommande år ska ENNHRI, förutom att stödja medlemmarna, även fokusera på att befästa nätverkets verksamhet och att inrikta verksamheten mot valda prioriterade teman.

15 De uppfyller till fullo kriterierna för nationella institutioner för mänskliga rättigheter i FN:s Parisprinciper.

Målen i ENNHRI:s strategi 2018–2021:

- stärka kompetensen hos de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter, till exempel genom utbildningar och informationsutbyte mellan institutionerna
- stödja de nationella institutionerna i de olika ackrediteringsfaserna
- stödja nationella institutioner som befinner sig i ett prekärt läge
- stärka de nationella institutionernas kontakter sinsemellan och utåt
- påverka människorättspolitiken och tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna i Europa.

ENNHRI:s tre prioriterade teman 2018–2021:

- invandrings- och asylfrågor,
- rättsstaten och det demokratiska utrymmet samt
- ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

ENNHRI:s arbetsgrupper år 2018:

- juridisk arbetsgrupp (Legal Working Group)
- arbetsgrupp för asyl- och invandringsfrågor (Asylum and Migration Working Group)
- arbetsgrupp för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (Economic, Social and Cultural Rights Working Group)
- arbetsgrupp för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) (CRPD Working Group)
- kommunikationsarbetsgrupp (Communications Working Group)
- arbetsgrupp för företagens människorättsansvar (Business and Human Rights Working Group)
- arbetsgrupp som behandlar målen för en hållbar utveckling (Sustainable Development Goals Working Group)

Även rättigheterna för personer med funktionsnedsättning fick en hög placering i ENNHRI:s medlemsenkät och är också ett centralt tema för arbetet under 2018.

ENNHRI:s generalförsamling godkände officiellt sju arbetsgrupper genom att anta deras arbetsordningar. En del av arbetsgrupperna har funnits en längre tid, medan en del av dem håller på att etablera sin verksamhet.

År 2017 deltog Människorättscentret särskilt i verksamheten av arbetsgruppen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, CRPD-arbetsgruppen och kommunikationsarbetsgruppen. Centret följde även med verksamheten i de övriga arbetsgrupperna och deltog i informationsutbytet och enkäterna. Även arbetsgrupperna diskuterade sina egna strategiska mål och beredde arbetsordningarna som skulle antas av generalförsamlingen.

Arbetsgruppen för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter fastställde som ett mål att stärka kompetensen hos de nationella institutionerna för att de ska kunna bedöma konsekvenserna för de mänskliga rättigheterna och analysera den ekonomiska och sociala politiken. CRPD-arbetsgruppens mål är bland annat att koordinera de nationella institutionernas verksamhet i anslutning till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och att främja genomförandet av

konventionen i Europa.¹⁶ Kommunikationsarbetsgruppens syfte är att stärka och stödja nätverkets kommunikation. Gruppen gör också upp ENNHRI:s kommunikationsstrategi.

Ur Människorättscentrets synvinkel kan det anses vara en särskild fördel att delta i arbetsgrupperna, med tanke på möjligheten att fördjupa samarbetet och utbyta information om teman som är viktiga för centret. Under årens lopp har Människorättscentret inte bara deltagit i arbetsgrupperna utan också i ENNHRI:s evenemang och utbildningar och utnyttjat de nyhetsöversikter som ENNHRI:s sekretariat låtit göra som stöd för det egna övervakningsarbetet. Genom ENNHRI deltar också centret i och får information om bland annat arbetet i Europarådets olika arbetsgrupper, liksom information om EU:s agenda för grundläggande och mänskliga rättigheter. Dessutom har centret gett kommentarer och deltagit i uppgörandet av några av ENNHRI:s gemensamma ställningstaganden.

---

¹⁶ CRPD-arbetsgruppens verksamhet behandlas också i del IV i verksamhetsberättelsen som handlar om främjande och övervakning av genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

4. Samarbete med GANHRI

Globala förbundet för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (**Global Alliance of National Human Rights Institutions**, GANHRI) (före 2016 ICC, International Coordinating Committee) är en samarbetsorganisation för nationella institutioner för mänskliga rättigheter (NHRI).

GANHRI, som leds av en generalsekreterare, har sitt kontor i Genève. Finansieringen bygger nästan helt på medlemsavgifter. GANHRI:s högsta beslutsfattande organ är generalförsamlingen, där institutioner med A-status har rösträtt. GANHRI har en bureau, dvs. en styrelse, som styr verksamheten och som sammanträder två gånger per år. Människorättscentrets direktör Sirpa Rautio är medlem i GANHRI:s styrelse under 2016-2019. Professor Beate Rudolf, som är direktör för Tysklands institution för mänskliga rättigheter, har varit ordförande för GANHRI sedan 2016.

GANHRI är människorättsinstitutionernas länk till FN:s människorättsarkitektur och -verksamhet, särskilt till FN:s råd för mänskliga rättigheter och kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter i Genève, men allt mera också en länk till människorättsmekanismer och -processer i New York. GANHRI strävar efter att öka institutionernas deltagande och strategiska inflytande i FN:s människorättsarbete. GANHRI:s uppgift är att stödja samarbetet, informationsutbytet och solidariteten mellan institutionerna samt deras deltagande i människorättsarbetet. GANHRI strävar efter att stärka institutionernas roll inte bara nationellt, men också inom FN och andra internationella organisationer.

En av GANHRI:s uppgifter är att bevilja ackreditering till nationella institutioner för mänskliga rättigheter, det vill säga fastställa hur institutionerna genom sin sammansättning, verksamhet och till övriga delar uppfyller kraven om självständighet, oberoende och mångfald i Parisprinciperna. I praktiken utförs denna kollegiala bedömning av GANHRI:s underkommitté för ackreditering (Sub-Committee

on Accreditation), där GANHRI:s medlemmar från alla geografiska områden är representerade. Ackrediteringssystemets trovärdighet och öppenhet är hörnstenen i institutionernas verksamhet och man strävar efter att ständigt utveckla och förbättra systemet. Bara institutioner med A-status har rätt att yttra sig i bl.a. FN:s råd för mänskliga rättigheter. År 2014 fick Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter A-status i fem år.

GANHRI betonar solidariteten mellan institutionerna och det globala perspektivet på mänskliga rättigheter och på främjandet och skyddet av dem. En av de viktigaste funktionerna är kollegialt stöd till människorättsinstitutioner som är utsatta för olika hot. Ett annat starkt tema är FN:s mål för hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. GANHRI har också arbetsgrupper bland annat angående rättigheter för äldre personer, företagens människorättsansvar och målen för hållbar utveckling. Människorättscentret är inte medlem i arbetsgrupperna, som har en regional representation, men följer med deras arbete. Under 2017 övervägde GANHRI att inrätta en ny arbetsgrupp för rättigheter bland personer med funktionsnedsättning och att intensifiera samarbetet och deltagandet i internationella forum som främjar rättigheter för personer med funktionsnedsättning, exempelvis FN:s partsmöte om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i New York.

5. Samarbete med Europeiska unionens (EU:s) byrå för grundläggande rättigheter (FRA)

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (**European Union Agency for Fundamental Rights**, FRA) ger oberoende, faktabaserat stöd till EU-institutioner och medlemsstater. FRA gör bland annat EU-omfattande undersökningar om olika teman inom grundläggande rättigheter, ger råd och anvisningar till aktörer som arbetar med grundläggande rättigheter

och ger på begäran yttranden om lagförslag som gäller EU-lagstiftningen. FRA:s mål är att främja medvetenheten om de grundläggande rättigheterna och att dessa rättigheter ska respekteras till fullo inom EU. FRA samarbetar inte bara med EU-institutioner och medlemsstater, utan också med exempelvis nationella institutioner för mänskliga rättigheter, medborgarorganisationer och internationella organisationer.

Människorättscentrets direktör Sirpa Rautio har varit medlem i FRA:s förvaltningsråd sedan 2015. I juli 2017 blev hon ordförande för förvaltningsrådet. Uppdraget, som är personligt, stödjer verksamheten hos Människorättscentret och Finlands nationella institution för mänskliga rättigheter och dess påverkansmöjligheter för att främja de grundläggande rättigheterna i både Finland och EU. Förvaltningsrådet fastslår FRA:s primära uppgifter, fastställer budgeten och leder byråns verksamhet. Förvaltningsrådet består av oberoende medlemmar som utsetts av EU:s medlemsstater, två medlemmar från EU-kommissionen och en oberoende medlem som utsetts av Europarådet.

År 2017 firade FRA 10-årsjubileum och förvaltningsrådet godkände FRA:s strategi för de kommande åren, dess arbetsprogram och rekommendationerna om utvecklingen av FRA:s befogenheter till EU-kommissionen. Under kommande år strävar FRA efter ett intensivare samarbete med aktörer på nationell nivå och efter att på detta sätt se till att de forskningsdata som FRA genererar utnyttjas mer effektivt samt att de grundläggande rättigheterna tillgodoses i EU:s medlemsstater.

Människorättscentret har inlett samarbete med byrån genom att börja bereda ett nationellt projekt för utbildning om EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Syftet med projektet är att ge ministeriernas tjänstemän skraddarsydd utbildning om stadgan. Under 2018-2019 använder dessutom Människorättscentret i samarbete med justitieministeriet och FRA en nationell barometer för grundläggande rättigheter, som är till för att utreda den allmänna kunskapen om de grundläggande

rättigheterna i Finland, uppfattningarna om hur viktiga de olika rättigheterna är och erfarenheterna av hur de tillgodoses i vardagen. År 2017 intensifierade Människorättscentret också sin information om FRA:s publikationer.

Samarbetet med FRA innebär många möjligheter med tanke på Människorättscentrets uppgifter. Genom att öka kännedomen om stadgan om de grundläggande rättigheterna kan Människorättscentret främja samordningen av Finlands nationella och internationella skyldigheter i anslutning till de mänskliga rättigheterna. Tack vare barometern för grundläggande rättigheter får man dessutom empirisk information om tillgodoseendet av de grundläggande rättigheterna, och den informationen kan utnyttjas mer omfattande i centrets informations-, fostrings-, utrednings- och yttrandeverksamhet och även i övervakningen. Även FRA:s högklassiga indikatorarbete kan tillämpas vid utvecklingen av övervakningen i Finland. FRA är också en viktig informationskälla vad gäller nya människorättsutmaningar som beror på den snabba tekniska utvecklingen.

6. Avslutningsvis

I denna artikel beskrivs Människorättscentrets internationella samarbete, som inkluderar många olika aktörer, teman och former. Även om Människorättscentret deltar i det internationella samarbetet med den utgångspunkten att samarbetet ska främja tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna främst i Finland, är många utmaningar inom dessa rättigheter gemensamma och gränsöverskridande. Just därför är det viktigt att det internationella samarbetet mellan de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter utvecklas och stärks hela tiden, så att institutionerna själva och tillsammans kan påminna staterna och medborgarna om att de mänskliga rättigheterna är en samhällsresurs och en möjlighet, inte en börda.

Bilaga 1.

Människorättscentrets personal 2017

Sirpa Rautio, direktör

Mikko Joronen, sakkunnig

Kristiina Kouros, sakkunnig

Leena Leikas, sakkunnig

Elina Hakala, tf. biträdande sakkunnig (1.12.2013-31.10.2017)
och koordinator för internationella ärenden (1.11.17-)

Emilia Hannuksela, praktikant (12.12.2016-12.3.2017)
och tf. biträdande sakkunnig (13.3.2017-31.3.2018)

Tuija Kasa, praktikant (1.5.-31.10.2017)
och tf. biträdande sakkunnig (1.11.2017-30.6.2018)

Bilaga 2. Människorättsdelegationens medlemmar 2016-2020

1. **Aarnio Reijo**, dataombudsman
2. **Hakonen Kimmo**, kanslichef, justitiekanslersämbetet
3. **Kurttila Tomas**, barnombudsman
4. **Maarianvaara Jukka**, jämställdhetsombudsman
5. **Pimiä Kirsi**, diskrimineringsombudsman
6. **Sakslin Maija**, biträdande justitieombudsman
7. **Sanila-Aikio Tiina**, ordförande, Sametinget
8. **Arajärvi Pentti**, JD, professor (2016 em.), Helsingfors universitet, docent, Östra Finlands universitet
9. **Bruun Niklas**, JD, professor, Hanken Svenska handelshögskolan
10. **Castrén Elina**, JK, VH, verksamhetsledare, Flyktingrådgivningen rf
11. **Grundström Elina**, ordförande, Opinionsnämnden för massmedier
12. **Heinämäki Leena**, JD, äldre forskare, Nordiska institutet för miljö- och minoritetsrätt, Arktiska centret, Lapplands universitet
13. **Hetemäki Inka**, programledare, Finlands UNICEF rf
14. **Hänninen Juha**, överläkare, chef för Terhohemmet
15. **Iivonen Esa**, ledande sakkunnig, Mannerheims Barnskyddsförbund - MLL
16. **Jokinen Markku**, verksamhetsledare, De Dövas Förbund rf
17. **Kallioniemi Arto**, TD, PeM, HuK, professor i didaktik, Helsingfors universitet
18. **Karanki, Antti**, ordförande, Trasek rf
19. **Kivistö Kalevi**, minister, Pensionstagarnas Centralförbund PCF rf
20. **Koivuranta Eija**, verksamhetsledare, Väestöliitto ry
21. **Kumpula, Kristiina**, generalsekreterare, Finlands Röda Kors FRK
22. **Könkkölä Kalle**, verksamhetsledare, Tröskeln rf
23. **Laajapuro Niina**, chef för människorättsarbetet, Amnesty International Finlands avdelning
24. **Markkula Heli**, sakkunnig, Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry
25. **Mattila Kaari**, generalsekreterare, Förbundet för Mänskliga Rättigheter
26. **Merenslahti Petri**, TD, ärkebiskopens teologiska specialmedarbetare, Finlands ev. luth. kyrka
27. **Nieminen Elina**, jurist, Invalidförbundet rf
28. **Nykänen Eeva**, JD, ledande sakkunnig, Institutet för hälsa och välfärd THL
29. **Paloranta Paula**, JL, VH, generalsekreterare, Centralhandelskammaren
30. **Pirjatanniemi Elina**, direktör, professor i statsrätt och folkrätt, Institutet för mänskliga rättigheter vid Åbo Akademi
31. **Rautiainen Pauli**, doktor i förvaltningsvetenskap, professor i offentlig rätt, docent i statsrätt, Tammerfors universitet
32. **Sajantila Antti**, MD, professor, specialist i rättsmedicin, Helsingfors universitet
33. **Sasi Kimmo**, VH, diplomekononom, LL.M., rådgivare
34. **Shafae Hamed**, servicerådgivare, Helsingfors stadskansli
35. **Sulin Ida**, JD, VH, jurist, Finlands Kommunförbund rf
36. **Teittinen, Antti**, forskningschef, docent, Förbundet Utvecklingsstörning rf
37. **Tontti Jarkko**, författare, JD, VH
38. **Virtanen Riku**, fri forskare, studerande

Bilaga 3.

Medlemmar i Människorättskommittén för personer med funktionsnedsättning

1. **Kalle Könkkölä**, ordförande, Kynnys ry
2. **Elina Nieminen**, viceordförande, Invalidförbundet
3. **Markku Jokinen**, medlem, Finlands Dövas Förbund
4. **Antti Teittinen**, medlem, Förbundet Utvecklingsstörning
5. **Riku Virtanen**, medlem, Åbo Akademi Institutet för mänskliga rättigheter
6. **Mikko Joronen**, sakkunnig medlem, Människorättscentret
7. **Minna Verronen**, sakkunnig medlem, riksdagens justitieombudsmans kansli

IHMISOIKEUSKESKUS
MÄNNISKORÄTTSCENTRET
HUMAN RIGHTS CENTRE

00102 Eduskunta, Helsinki
www.ihmisoikeuskeskus.fi

00102 Riksdagen, Helsingfors
www.manniskorattscentret.fi